

Rekreasyonel Balıkçıların Motivasyonunun Belirlenmesi: Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği*

Selim KIROVA, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Ekonomi ve Finans Bölümü,
selim.kirova@cbu.edu.tr, Manisa, Türkiye, ORCID: 0000-0002-9025-6725

Öz

Bu çalışmanın ilk amacı, İzmir ilindeki rekreasyonel balıkçıların motivasyonlarını belirlemektir. Daha önce, Kirova ve Yılmaz (2022) tarafından Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlaması yapılan Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin (BZMÖ) (Beard & Ragheb 1983), bir ciddi boş zaman etkinliği olan balık tutma motivasyonunu ölçmede de güvenilir bir araç olup olmadığını test etmek, çalışmanın bir diğer amacıdır. Bu amaçlarla, İzmir ilindeki olta balıkçılarından yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerle 290 anket toplanmıştır. Faktör analizi öncesi normallik, örneklem uygunluk ve küresellik testleri gerçekleştirilmiştir. Veri setinin faktör analizine uygunluğunun tespitiyle doğrulayıcı faktör analizine (DFA) geçilmiştir. Gerçekleştirilen DFA'da; ki kare değeri 1,137, GFI 0,906, NFI 0,954, CFI 0,995, RMSEA 0,022, IFI 0,996 ve RFI 0,954 olarak tespit edilmiş ve bu sonuçlar, daha önce Türk kültürü ve dilinde geçerlik ve güvenirliliği kanıtlanmış altı boyutlu BZMÖ'nün, balıkçıların motivasyonunu ölçmek için de uygun bir araç olduğunu göstermiştir. Yapılan analizler, balıkçıların sırasıyla uyaran-çekme, uyaran-itme, yeterlik-ustalık, entelektüel, sosyal-arkadaşlık ve sosyal-statü güdülerıyla hareket ettiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyonel balıkçılık, Olta balıkçılığı, Boş Zaman Motivasyon Ölçeği (BZMÖ), Doğrulayıcı faktör analizi, Geçerlik ve Güvenirlilik.

Determining the Motivation of Recreational Fishers: Validity and Reliability of the Leisure Motivation Scale

Abstract

The purpose of this study is to determine the motivations of recreational fishers in Izmir province. Another purpose of the study has been to test whether the Leisure Motivation Scale (LMS) (Beard & Ragheb, 1983), previously adapted to Turkish language and culture by Kirova and Yilmaz (2022), is also a reliable tool for measuring the motivation for angling, which is a serious leisure activity. Within this purpose, a total of 290 questionnaires have been gathered from fishers in Izmir Province. Upon determining that the data set is suitable for factor analysis, the study has proceeded with the confirmatory factor analysis (CFA). The chi-square value has been concluded to be 1.137, GFI 0.906, NFI 0.954, CFI 0.995, RMSEA 0.022, IFI 0.996, and RFI 0.954 in the CFA, and these results have demonstrated that the six-dimensional LMS, previously proven to be valid and reliable in the Turkish language and culture, is also a reliable tool for measuring the motivation of anglers. Analyses carried out suggest that anglers act based on stimulus-pull, stimulus-push, competence-mastery, intellectual, social-friendship, and social-status motivations.

Keywords: Recreational fishing, Anglers, Leisure Motivation Scale (LMS), Confirmatory factor analysis, Validity and Reliability.

* Bu çalışma için Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 08.10.2024-E.871110 tarih ve sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Extended Summary

The primary aim of this study is to determine the motivations of recreational fishers in Izmir Province regarding fishing. Another important objective is to assess whether the Leisure Motivation Scale (Beard & Ragheb, 1983), which was adapted to Turkish and Turkish culture by Kırova and Yılmaz (2022), is a valid and reliable tool for measuring motivation for fishing, a serious leisure activity.

In many studies conducted to determine the motivations for recreational fishing, factors such as rest and relaxation, escape motivation, and distancing from one's living environment have emerged as highly significant (Holland & Ditton, 1992; Frijlink & Lyle, 2010; McIlgorm et al., 2016). One striking point is that these studies encompass a diverse range of samples, including different regions, profiles, and fishing methods. Additionally, despite employing various methodologies, these studies have yielded similar results. Therefore, a general evaluation of the literature suggests that one of the most important motivations for recreational fishers to engage in the activity is escape motivation, shaped by push and pull factors. In this study, the dimensions measuring these motives—referred to as stimulus-pull and stimulus-push—emerge as the two most significant motivational factors.

Another prominent factor identified in research on the subject is the motivation related to competition and achievement, which arises through skill development and competition with others (Pawson et al., 2008; Beardmore et al., 2011). These motives, which are directly linked to the act of fishing itself, have also been observed in various other leisure motivation contexts, including nature hiking (Huang et al., 2014), participation in tourist activities (Ryan & Glendon, 1998; Mohsin & Ryan, 2007), and engagement in sports activities (Beggs et al., 2004).

One particularly striking result of this study, which will be discussed here, is that a significant portion of recreational anglers participate in the activity with an intellectual drive, where variables such as learning, discovery, and creativity come to the forefront. It is worth considering whether such motives play a significant role in shore angling, which, by its nature, can be regarded as a relatively static activity. When the literature on related motivations is examined, intellectual motivation is more commonly associated with active leisure activities, such as travel and sightseeing (Kırova, 2022), sports tourism (Faulks et al., 2008; Yusof & Shah, 2008), and sports competitions (Beggs et al., 2004). The fact that similar intellectual motivation patterns emerge in angling suggests that this activity may have a more complex nature than previously assumed. In research conducted in the field, only two studies were found that mention intellectual motivation in the context of fishing. Turunen (2019) highlighted the desire for personal development associated with fishing and the inclination to share acquired knowledge with others, while McIlgorm et al. (2016) categorized this motivation under the mastery-skill development factor. The findings of this study suggest that the intellectual motivations of recreational fishers, particularly their desire to learn and discover, warrant further investigation.

Another dimension that scored above the average in this study is social-friendship motivation, which manifests in impulses such as making new friends and engaging with others. A review of the literature reveals studies supporting this conclusion. For example, Ormsby (2004) identified social benefits as the primary source of satisfaction in his study, while Frijlink and Lyle (2010) found that spending time with family and friends was the second most important motivation. In this context, the findings of this study further reinforce the idea that social motivation is a key driving factor for fishers. On the other hand, the final dimension measured in the study—social status motivation—did not carry significant weight and, therefore, cannot be considered one of the primary motives for recreational fishers. A review of the literature on recreational fishing also yielded no evidence supporting the significance of this particular motivation.

The final issue to be discussed in the findings is the use of the Leisure Motivation Scale (Beard & Ragheb, 1983) in national literature and its application to different leisure activities. An examination of the first study on the adaptation of the scale to Turkish language and culture shows that the participants were academics specializing in recreation and tourism, and the measurements focused on touristic motivations

(Kırova & Yılmaz, 2022). In a second application of the adapted scale, motivations for touristic preferences were measured in a study involving a broader audience, including nurses, engineers, and civil servants working in student offices (Kırova, 2022). Both studies produced strong statistical results, demonstrating the scale's validity and reliability. However, both applications were limited to touristic motivations, and the scale had not been tested in the context of other leisure activities. In this study, the successful measurement of recreational fishing motivation—an activity that is both highly niche and considered a serious leisure pursuit—yielded strong statistical outputs. These results suggest that the Leisure Motivation Scale can be integrated into the national literature as a reliable tool for measuring motivations across a wide range of leisure activities.

1. Giriş

Olta balıkçılığının, tuttuğu balıkla beslenmek ve geçim için kullanmak gibi özellikleri olduğu bilinmektedir. Ancak faaliyetin dinamikleri incelendiğinde; katılımcıların, balık tutma eylemini rekreasyon amaçlı ve iyileştirici bir boş zaman etkinliği olarak da değerlendirdiği tespit edilmiştir. Alanda yapılan bazı çalışmalar, yakala-bırak davranışının (tuttuğu balığı iğneden çıkararak tekrar suya salmak) tuttuğu balıkla beslenmek veya geçim için satmaktan çok daha büyük bir yüzdeyle gerçekleştiğini tespit etmiştir (Holland & Dilton 1992). Pek çok çalışma ise, balık tutmanın en temel ögesinin, faaliyetin bir boş zaman etkinliği olarak görülmesi olduğunu belirtmektedir (Hunt vd. 2013).

Türkiye'deki kayıt altına alma ve istatistik veri derleme konusunda yaşanan genel sorunlara paralel olarak olta balıkçılığıyla ilgili resmi ve net verilere ulaşmanın güçlüğü ifade edilmekle birlikte, 2014 rakamlarına göre yaklaşık 2 milyon kişinin ciddi bir eğilimle olta balıkçılığı yaptığı tahmin edilmektedir (<https://www.tarimtv.gov.tr>). Bu veri, olta balıkçılığının ne kadar yaygın bir boş zaman faaliyeti olduğunu anımsatmak açısından önemlidir. Ancak, Türkiye'de olta balıkçılığı yapan bireylerin temel güdülerinin belirlenmesi üzerine gerçekleştirilen araştırmaların bir elin parmaklarını geçmediğini de belirtmek yerinde olacaktır. Bu çalışmanın çıkış noktası da alanyazındaki bu eksikliğin fark edilmiş olmasıyla ilişkilidir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında; bu çalışmanın ilk amacı, olta balıkçıları içinde, faaliyeti rekreasyon amaçlı yapanların temel motivasyonlarını belirlemektir. Bunu yaparken, daha önce Kırova ve Yılmaz (2022) tarafından Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlaması yapılan ve Kırova (2022) tarafından turistik motivasyonların ölçümünde geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış olan Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin (BZMÖ) (Beard & Ragheb 1983) kullanılmasına karar verilmiştir. Kırova ve Yılmaz'ın (2022) Türk kültür ve alanyazına kazandırdığı altı boyutlu BZMÖ uyarlamasının, özel bir etkinlik olan ve kendine has motivasyon öğelerini barındırma potansiyelini taşıyan rekreasyonel balıkçıların motivasyonlarının belirlenmesinde de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılıp kullanılamayacağının tespiti ise çalışmanın bir diğer önemli amacıdır.

2. Kavramsal Çerçeve

Boş zaman motivasyonunun kökenleri incelendiğinde, temel insan ihtiyaçları ve içgüdülerinin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Boş zamanın; davranış kalıpları, psikolojik ihtiyaçlar ve tüketim biçimlerinden etkilendiği varsayılmakla birlikte (National Academy of Sciences 1969) ilk dönem araştırmalarında net bir boş zaman motivasyonu çerçevesinden bahsetmek mümkün değildir. Konuyla ilgili ilk dönemde gerçekleştirilen çalışmalarda; merak, yiyecek arama, seks ve annelik (McDougall 1932), başarma, elde etme, liderlik etme ve ilgi görme (Murray 1938), güvenlik, ait olma, saygınlık ve kendini gerçekleştirme (Maslow 1981), keyif alma, yeni şeyler keşfetme ve arkadaş edinme (Donald & Havighurst 1959) gibi pek çok insan ihtiyacı ve temel insan güdüsünün boş zaman motivasyonunun şekillendiricisi olarak belirtildiği görülmektedir. Ancak, kuramsal temellere oturtulmuş ve çerçevesi net bir şekilde çizilmiş bir yapı için bir müddet daha beklemek gerekmiştir.

Boş zaman motivasyonu üzerine önemli çalışmalardan biri; London ve arkadaşları (1977) tarafından, boş zaman etkinliklerinin bireysel tatmindeki farklılıklar üzerinden sınıflanması prensibiyle gerçekleştirilmiştir. Yazarlar, son tahlilde 30 farklı boş zaman etkinliği için 15 ayrı boş zaman motivasyon ögesi elde etmiştir. Tinsley ve Kass'ın (1978) kaleme aldığı bir başka çalışmada ise, boş zamana ilişkin tüm motivasyonların her boş zaman faaliyeti için genel bir geçerlilik sağlayamayacağı iddia edilmiş ve genel boş zaman motivasyonu ve özel boş zaman motivasyonu üzerine belirlemelere gidilmiştir. Analizler sonucu, 10 farklı etkinlik ve 45 farklı boş zaman motivasyonu ortaya konulmuştur.

Boş zaman motivasyonu ile ilgili en kapsamlı ve belirleyici tespitlerden biri ise, önde gelen boş zaman araştırmacılarının katkılarıyla oluşturulan ve Crandall (1980) tarafından yayınlanan çalışmada ortaya konulan boş zaman motivasyon listesi olmuştur. Medeniyetten ve rutinden kaçış, fiziksel egzersiz, yaratıcılık, rahatlama, sosyal bağ, karşı cinsle iletişim, fedakârlık, statü, uyaran arama, rekabet, kendini

gerçekleştirme ve entelektüel estetizm gibi 17 temel boş zaman motivasyon boyutunun belirlendiği çalışma, önerdiği yöntem ve yaklaşımlarla da alan araştırmacıları için bir kılavuz olma özelliği taşımıştır. Örneğin; boş zaman motivasyonunun belirlenmesinde etkinlik, katılımcı ve nedenlerin birlikte ele alınması, tek bir etkinliğin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi ve boş zaman motivasyonunun tüm karar verme aşamaları ele alınarak analiz edilmesi gibi temel bazı önermeler bu çalışmanın ürünüdür (Crandall 1980).

Bahsedilecek son çerçeve, alana farklı bir bakış açısı getiren Kendi Kaderini Tayin Teorisiyle (Self Determination Theory) ilişkilidir (Deci & Ryan 1985). Çalışmada, bireylerin kendi kaderlerini tayin sürecinde boş zaman motivasyonunu da belirlediği iddia edilmiş ve içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk şeklinde üç aşamalı bir süreçten bahsedilmiştir. Buna göre; bireylerin kişisel arzularıyla bir boş zaman faaliyetine katılması içsel motivasyonu temsil ederken, faaliyete katılımı belirleyen itkilerin dışsal bir ödüle dayanması dışsal motivasyonu işaret etmektedir. Yazarlar, dışsal ödüllerle şekillenen bir boş zaman motivasyonunun zamanla faaliyete katılıma yönelik isteği azaltacağı ve sonucun motivasyonsuzluk olacağı savını ortaya atmıştır (Deci & Ryan 1985).

Yukarıda bahsi geçen çalışmaların çizdiği çerçeve, doğrudan boş zaman motivasyonunu ölçmek üzere yola çıkan çalışmalar için bir kılavuz niteliğinde olmuş ve bugün yaygın bir şekilde kullanılan üç önemli boş zaman motivasyon ölçeğinin temellerini oluşturmuştur. Bunlardan ikisi; Deci ve Ryan'ın (1985) geliştirdiği "Kendi Kaderini Tayin Teorisinin" kuramsal çerçevesinden yararlanarak oluşturulan, Pelletier ve arkadaşlarının (1989) ortaya koyduğu Serbest Zaman Motivasyon Ölçeği (Leisure Motivation Scale 28) ve Weisseinger ve Bandalos'un (1995) geliştirdiği İçsel Boş Zaman Motivasyon Ölçeğidir (Intrinsic Motivation Scale). Üçüncüsü ise, alandaki ilk ölçme aracı olma özelliğini taşıyan ve Beard ve Ragheb'in (1983) geliştirdiği BZMÖ'dür (Leisure Motivation Scale).

Beard ve Ragheb'in (1983) gerçekleştirdiği çalışmada; alan için son derece önemli katkılar sunan ve yukarıda bahsi geçen bazı çalışmaların kuramsal çerçevelerinden yararlanılmış (Örneğin; London vd. 1977; Tinsley & Kass 1978; Crandall 1980) ve boş zaman motivasyonunun dört boyutlu bir yapıyla ölçülebileceği iddia edilmiştir. Bunlar; "entelektüel", "yeterlik-ustalık", "sosyal" ve "uyaran-kaçınma" şeklinde adlandırılmıştır. Yazarlar, bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılımda; öğrenme ve yaratıcılık (entelektüel), fiziksel becerilerini geliştirme ve başkalarıyla rekabet (yeterlik-ustalık), arkadaşlık, sosyal bağları geliştirme ve diğerlerinin saygısını kazanarak statü ve prestij elde etme (sosyal), rahatlama ve günlük rutinden kaçış (uyaran-kaçınma) gibi temel boş zaman motivasyonlarıyla hareket ettiğini ve bu güdülerin ölçümüyle, ilgili etkinliğe ilişkin boş zaman motivasyonunun genel bir çerçeveye ortaya konulabileceği savını ortaya atmıştır. Bu çerçeveye oluşturulan ölçme aracı, BZMÖ olarak adlandırılmış ve alana kazandırılmıştır.

İlerleyen dönemlerde; farklı dil ve kültürlerle uyarlama (Murray & Nakajima 1999; Kleiven 2005; Kırova & Yılmaz 2022), turist-turizm motivasyonu (Loundsbury & Franz 1990; Ryan & Glendon 1998; Mohsin & Ryan 2007; Sharma vd. 2014; Kırova 2022), düzenli spor faaliyetlerine katılım (Beggs vd. 2004), suçlularda boş zaman motivasyonu (Starzyk vd. 2000), iyileşme-boş zaman motivasyonu ilişkisi (Lloyd vd. 2007), spor etkinlikleri sonrası yenilenme motivasyonu (Faulks vd. 2008), tatmin-boş zaman motivasyonu ilişkisi (Beggs & Elkins 2010), yaşlıların fiziksel etkinliğe katılım motivasyonu (Beggs vd. 2014) ve egzersiz ile boş zaman motivasyonunun boş zaman faydaları üzerine etkisi (Huang vd. 2014) gibi alan ve konularda BZMÖ kullanılarak pek çok çalışma gerçekleştirilmiş ve farklı kültürlerde, farklı versiyon ve uyarlamalarla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanıtlanmıştır. Hatta, ilgili ölçeğin alanda en çok kullanılan ölçme aracı olduğu belirtilmektedir (Chen & Pang 2012). Kırova ve Yılmaz'ın (2022) gerçekleştirdiği çalışmada, ölçeğin Türk dilinde ve kültüründe de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanıtlanırken ortaya konan bulgular; ölçeğin orijinal yapıdan farklı olarak Türk kültür ve dilinde altı faktörlü bir yapıyla (Entelektüel, Yeterlik-Ustalık, Sosyal-Arkadaşlık, Sosyal-Statü, Uyaran-Çekme, Uyaran-İtme) çalıştığını göstermiştir.

Bu çalışmada ise, daha önce Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlaması gerçekleştirilen BZMÖ'nün aynı yapıda etkinlik bazlı olarak çalışıp çalışmadığı sınanmak istenmiş ve bir ciddi boş zaman faaliyeti olan olta balıkçılarının boş zaman motivasyonunun ölçümünde kullanılmasına karar verilmiştir.

2.1. İlgili Çalışmalar

Balığa çıkanların motivasyonu üzerine gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; ilgili güdülerin hangi değişkenler tarafından tetiklendiğine dair yapılan tartışmaların önemli bir alan kapladığı görülmüştür. Bununla ilgili olarak ilk tespitlerden biri, balık tutmadaki temel amacın ticari olduğu örnekler ile etkinliği rekreatyonel amaçlı gerçekleştirenlerin varlığıdır. Temel amaç ticari olduğunda, balık tutma faaliyetinin gizli motivasyonlarına erişmenin güç olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, para kazanmak için yapılan balıkçılık türlerinin ilgili yapıdan ayrı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğine karar verilmiştir (Pawson vd. 2008). Diğer taraftan, Holland ve Ditton'un (1992) da belirttiği gibi, faaliyetin gerçekleştirildiği bölge ve katılım sağlayan kitleye göre değişebilmekle birlikte balığa çıkanların önemli bir kısmının temel amacının rekreatyon olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, alan araştırmacılarının eğildiği noktalardan biri rekreatyon amaçlı balıkçılığa ilişkin bir tarif yapmak olmuştur.

Rekreatyon amaçlı balıkçılığı bir çerçeveye oturtma çabalarında öne çıkan hususlardan biri bazı sınıflamalar yapma gerekliliğinin anlaşılması olmuştur. Örneğin, balık tutma faaliyetinin nasıl yapıldığı (olta, ağ, tekne, el ile gibi), ne zaman yapıldığı (iş zamanında mı yoksa boş zamanda mı?) ve temel motivasyonun ne olduğu (rekreatyonel mi beslenme mi?) önem arz etmektedir. Buna göre, ağ ile toplu ve büyük miktarlarda balık tutma faaliyetlerinin, boş zamanda gerçekleştirilmeyen balık tutma etkinliklerinin ve ticari balık tutma faaliyetlerinin rekreatyon amaçlı balıkçılık içinde sayılmaması gerektiği önerilirken amaçlar içinde beslenmenin olmasının onu rekreatyonel olmaktan çıkarmayabileceği görüşü ağırlık kazanmıştır (Arlinghaus vd. 2007). Diğer taraftan, Hunt ve arkadaşları (2013), balık tutanların ilgili faaliyetten sağladığı kültürel fayda ve estetik hazı yiycek tedariklerinin çok önünde tuttuğunu ifade etmektedir. Bununla ilgili olarak Stebbins ve Sachsman (2017), boş zaman çalışmalarında bireylerin yalnızca eğlence ve rahatlatma amacıyla değil, aynı zamanda uzun vadeli bağlılık, beceri geliştirme ve kimlik oluşturma süreçleri çerçevesinde boş zaman aktivitelerine katıldığını vurgulamıştır. "Ciddi boş zaman" olarak adlandırılan bu faaliyetler, bireylere derin bir tatmin sağlarken, aynı zamanda bilgi, beceri ve sosyal etkileşim gerektirmektedir (Stebbins & Sachsman, 2017). Böyle düşünüldüğünde, rekreatyon amaçlı amatör bir balıkçı, yeni teknikler öğrenmeye çalışır, becerilerini geliştirir ve balıkçılığı bir yaşam tarzı olarak benimserse bu bir ciddi boş zaman faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Neulinger (1981) ise, bireyin bir aktiviteyi zorunluluktan değil gerçekten istediği için yapması durumunda, onu "gerçek boş zaman" (pure leisure) aktivitesine dönüştürdüğünü belirtmektedir. Tüm bu bakış açılarına rağmen, rekreatyonel balıkçılıkla ilgili keskin tarifler yapmanın ve öncelikli motivasyonları ortaya çıkarmanın çok da kolay olmadığı belirtilmelidir. Lych ve Cech (2018) de buna vurgu yapmış ve rekreatyonel balıkçılığın avlanma ve avlanma dışı faaliyetleri kapsayan oldukça karmaşık bir doğaya sahip olduğundan bahsetmiştir.

Hemmi (1995) rekreatyonel balıkçılığı; haz, rekabet, turizm ve yenilenmeye odaklanan her türlü balıkçılık olarak tarif ederken Policansky de (2002) tanımlamasının temeline eğlence ve haz öğelerini yerleştirmiştir. Bu bağlamda, rekreatyonel balıkçılığın birey için ifade ettiği anlam önem taşımaktadır. Ancak, yenilenme, eğlence ve haz gibi kavramlarla kastedilenin ne olduğu yani bunlara erişmek için öne çıkan güdülerin neler olduğu başka bir meseledir. Bunu ortaya çıkarma isteği, ilgili motivasyon öğelerine daha ayrıntılı bir bakışı gerekli kılmaktadır.

Rekreatyonel balıkçılıktaki motivasyonları ayrıntılı bir şekilde ortaya koyma çabasıyla gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; öne çıkan görüşlerden biri, ilgili motivasyon öğelerinin faaliyetin nerede yapıldığı, kimler tarafından yapıldığı ve nasıl yapıldığına göre değişebildiğidir. Örneğin, Morgan'ın (2006) elle balık tutanlarla alabalık avcılarının motivasyonlarını karşılaştırdığı çalışmada, elle balık tutanların temel motivasyonu heyecan arayışı olarak tespit edilirken alabalık avcılarının temel motivasyonu rahatlamak olarak belirlenmiştir. Ancak, alanda gerçekleştirilen çalışmaların dikkatli bir

incelemesi, belli başlı güdülerin de ortak bir yapı olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bunlardan biri kaçış güdüsüdür.

Rekreatyonel balıkçılığa ilişkin motivasyonları belirleme üzerine gerçekleştirilen pek çok çalışmada, dinlenme ve rahatlama ile yaşadığı ortamdan uzaklaşmayı da içeren kaçış güdüsünün son derece önemli bir faktör olarak ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bununla ilgili olarak Holland ve Ditton'un (1992) gerçekleştirdiği alanyazın taramasında, inceledikleri 11 çalışmanın sekizinde kaçış güdüsünün balıkçılar tarafından en yüksek ortalama puanlandığı tespit edilmiştir. Toth ve Brown (1997) ise, başkalarının ne düşünebileceğini dikkate almadan, yalnızca kişisel, bireye yönelik kaçışı amaçlayan "saf" boş zaman uğraşlarının çok nadir olduğunu ve bunlardan birinin de rekreatyonel balıkçılık olduğunu belirtmiştir. Yakın dönem çalışmaları incelendiğinde de kaçış güdüsü üzerine tespitlerin değişmediği görülmektedir. Örneğin, Frijlink ve Lyle (2010), açık havada rahatlama ve gevşemek olarak tanımladığı kaçış güdüsünün rekreatyonel balıkçıların birincil güdüsü olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. McIlgorm ve arkadaşlarının (2016) gerçekleştirdiği bir başka çalışmada ise, balıkçıların faaliyete ilişkin genel motivasyonlarında, dışarıda olma ve hayatın taleplerinden uzaklaşarak rahatlama arzusuyla tezahür eden kaçış güdüsü en önemli ikinci faktör olarak belirlenmiştir.

Balık tutma esnasında; diğerleriyle rekabet etme, başarma, fiziksel efor ve balığı yakalama ile ilişkilendirilen beceri-mücadele güdüsü, rekreatyonel balıkçılıkta diğer önemli motivasyon öğelerinden biri olarak görülmektedir. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, ilgili güdünün meydan okuma ve başarmayla ilişkilendirilen temel rekreatyonel balıkçılık motivasyonlarından biri olarak değerlendirildiğine (Beardmore vd. 2011) ve rekreatyonel balıkçılar için en önemli ödülün balığın kendisi değil onu yakalamak için verilen mücadele olduğuna (Pawson vd. 2008) dair görüşler ilgili güdünün önemini vurgulamak açısından önemlidir.

Balıkçıların motivasyonlarını ölçen çalışmalarda sıkça ortaya çıkan bir diğer temel güdü; diğerleriyle bir araya gelme, arkadaşlık ilişkileri geliştirme ve başarılarını paylaşma gibi öğeleri içeren sosyalleşme isteği olmuştur. Balıkçıların memnuniyetini ölçen Ormsby (2004), sosyal faydaların birincil memnuniyet ögesi olduğunu belirlerken Hudgins (1984) ise, eğlence faktörü içinde bir gruba ait olarak sosyalleşmeyi öncül itki olarak tespit etmiştir. Tazmanyalı balıkçıların motivasyonunu ölçen Frijlink ve Lyle (2010), aile ve arkadaşlarla vakit geçirmeyi ikinci önemli güdü olarak bulurken; rekreatyonel balıkçılığı Tüketim Değeri Teorisi üzerinden ele alan Turunen (2019) ise, teoriye yeni bir katkı olarak ortaya çıkan ve altıncı boyut olarak ifade edilen "sosyal etkileşim" faktörünü ortaya koymuştur. Araştırmacı, katılımcıların rekreatyonel balıkçılığa diğer güdülerin yanı sıra birlikte olmanın motivasyonu ile çıktıklarını belirtmiştir. Toth ve Brown'ın (1997) gerçekleştirdiği bir diğer çalışmada, rekreatyonel balıkçılığa yönelik motivasyonlarda ırk ve cinsiyetler açısından farklar araştırılmış ve sonuçlar Afrika kökenli balıkçıların en önemli güdülerinden birinin sosyalleşme olduğunu göstermiştir. Türkiye'de de rekreatyonel balıkçılığın nesilden nesile aktırılan bir gelenek olarak değerlendirilip aile içinde önemli bir sosyalleşme aracı olarak kullanıldığı tespiti yapılmıştır (Gökgöz & Demirtaş, 2019).

Dinlenme ve rahatlama gibi öğeleri içeren "kaçış", rekabet ve mücadele etme isteği gibi öğelerle ilişkilendirilen "beceri geliştirme" ve diğer insanlarla bağ kurma isteğiyle tezahür eden "sosyalleşme" güdülerini rekreatyonel balıkçıların motivasyonlarını araştıran çalışmalarda öne çıkan temel güdüler olarak gösterilmiş ve yukarıda olduğu gibi aktarılmıştır. Diğer taraftan, alanyazın incelendiğinde, çalışmanın yapıldığı alan ve yöntemle ilgili olarak ortaya çıkan bazı farklı güdülere dair bulgulara da rastlanmıştır. Örneğin Tweedley ve arkadaşları (2023) zevk için balık yakalama şeklinde ifade ettikleri bir güdüye ulaşmıştır. Zevk için balık yakalama rekreatyonel balıkçılığın genel bir karşılığı gibi durmakla birlikte (bahsi geçen pek çok güdü haz almayı içermektedir) daha önce de değinildiği gibi ilgili kavramı tanımlama çabalarında bahsi geçen bir öğe olmuştur. Turunen'ın (2019) gerçekleştirdiği bir başka çalışmada ise balık tutma ile ilişkilendirilen gelişim isteği ve edinilen bilgileri başkalarıyla paylaşma arzusu gibi güdülere ulaşılmıştır. Buna benzer entelektüel faktörlerden bahseden McIlgorm ve arkadaşları (2016) ise ilgili güdüyü ustalık-beceri geliştirme faktörünün altında değerlendirmiştir.

Bu kısımda değinilecek son konu, ulusal alanyazında rekreatyonel balıkçılığa ilişkin elde edilen bazı bulgulardır. Ele alınacak ilk araştırma, Ardahan ve Turgut'un (2013) kaleme aldığı ve Türkiye'deki erkek balıkçıların profilini çıkararak motivasyon faktörlerini belirlemek üzere gerçekleştirilen çalışmalarıdır. Yazarların ulaştığı sonuçlarda, genel itme ve çekme faktörlerinin altında (Rahatlama-Dinlenme-Kaçış) değerlendirilebilecek olan "dinlenme", "şehirden uzaklaşma" ve "doğayla baş başa olmak" gibi güdüler ile "mutlu olmak" ve "sağlığı pozitif etkilemek" gibi bazı farklı güdülerden de temel güdüler olarak bahsedilmiştir. Ulusal alanyazında gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise, balıkçıların sulak alanları içeren destinasyonlardaki motivasyonlarını tespit etmeyi sağlayacak bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır (Cifçi vd. 2021). Yazarların karma yöntemle gerçekleştirdiği çalışma, üç itme (balıkçılık, doğa ve destinasyonun sosyo-kültürel yönleri) ve üç çekme (coğrafi özellikler ve altyapı, yerel kültür ve gelenekler ve aktivite) faktöründen oluşan altı boyutlu bir yapı önermesiyle sonuçlanmıştır.

3. Yöntem

Bu çalışmanın ilk amacı, İzmir ilindeki rekreatyonel balıkçıların balık tutmaya ilişkin motivasyonlarını belirlemektir. Bunu yaparken, Kırova ve Yılmaz (2022) tarafından Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlaması yapılan ve geçerlik ve güvenirliliği kanıtlanmış BZMÖ'nün (Beard & Ragheb, 1983) bir ciddi boş zaman faaliyeti olan rekreatyonel balıkçıların motivasyonunu ölçmede de güvenilir bir araç olup olmadığını test etmek, çalışmanın bir diğer amacıdır. Bu amaçlarla, İzmir ilindeki balıkçılarla yüz yüze görüşerek 15 Ekim – 12 Kasım 2024 tarihleri arasında ilgili ölçeğin uygulaması gerçekleştirilmiştir. BZMÖ'nün balıkçıların motivasyonunu ölçmek üzere düzenlenmesinde ifadelerin başına "balığa çıkma nedenlerimden biri..." şeklinde bir açıklama eklenmiş ve katılımcıların ifadeleri bu bağlam üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir.

Çalışmanın evreni, İzmir il merkezinde balığa çıkan olta balıkçıları kapsamaktadır. Ancak evrene yönelik gerçek niceliksel bilgilere ulaşılamamıştır. Örneklem seçiminde, uygun (elverişli) örnekleme yönteminin prensipleri dikkate alınmış, İzmir ili Mustafa Kemal Sahil Bulvarı şeridi ile Bostanlı sahil şeridinde balık tutan rekreatyon amaçlı olta balıkçılarıyla etkinlik esnasında bir araya gelmiş ve çalışmanın amacı açıklanarak rastsal seçimlerle veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Veri toplama işlemi öncesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 08.10.2024-E.871110 tarih ve sayılı karar ile anketin etik açıdan uygunluğu onaylanmıştır. Balık tutmadaki temel amacı rekreatyon olmayan sekiz katılımcı anketi ile eksik veya yanlış doldurulmuş 11 katılımcı anketi ilk gözlem ve incelemeyle çalışmadan çıkarılmış ve analize hazır 290 anket elde edilmiştir. Çalışmaya katılan rekreatyonel balıkçıların 21'i kadınsa 269'u erkektir. Katılımcıların ortalama yaşı 44, ortalama balığa çıkma sıklığı haftada 2,4 gün ve ortalama balıkçılık tecrübesi 21 yıl olarak tespit edilmiştir.

Çalışmanın amaçlarına uygun olarak rekreatyonel balıkçıların motivasyonunu belirlemek üzere 32 ifadeden oluşan BZMÖ'ye DFA (AMOS programı ile) uygulanmıştır. DFA öncesi, verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını test etmek amacıyla 32 ifade ve altı boyutlu yapı üzerinden düzeltilmiş toplam madde test korelasyonu incelenmiş, örneklem uygunluk testi (Kaiser-Meyer-Olkin KMO) ile küresellik testi (Barlett's Sphericity) gerçekleştirilmiş ve Cronbach's Alfa güvenirlilik katsayısına bakılmıştır (SPSS programı ile). Ayrıca, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir.

Gerçekleştirilen DFA uygulamasında, ölçeğin geçerlik ve güvenirliliği sağlayıp sağlamadığını sınamak amacıyla standardize yük değerleri ile t-değerlerine bakılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, 0,50'yi aşan standardize yük değerleri ile 1,96'yı aşan t-değerlerinin DFA için geçerlik ve güvenirliliği destekleyen sonuçlar olarak değerlendirildiği görülmektedir (Hair vd. 2010). Ayrıca, geçerlik ve güvenirlilik konusunda çok daha tutucu olan ve dolayısıyla daha sağlam sonuçlar verdiği kabul edilen "açıklanan ortalama varyans (AVE)" ve "bileşik güvenirlilik (CR)" değerleri de hesaplanmıştır. Bacon ve arkadaşları (1995), bileşik güvenirlilik (CR) değerlerinin, ölçek içinde gizil durumda olan yapının ifadeler tarafından hangi

oranda açıklanabildiğinin bir göstergesi olduğunu belirtirken 0,70'i aşan değerlerin ölçek güvenirliliği açısından sağlam bir kanıt sunduğunu vurgulamıştır. Hata değerlerini dikkate alarak hesaplaması yapılan AVE için ise 0,50 ve üzeri puanların beklenen değerler olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Hair vd. 2017). Diğer taraftan, yapılan çalışmalar, CR ve AVE değerlerinin bir arada ele alınarak değerlendirilmesinin ölçeğin yakınsak geçerliğini sınamak açısından en güvenilir yapıyı sağladığını ortaya koymuştur. Buna göre, bahsi geçen kriterlere ek olarak elde edilen bütün CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması beklenmektedir (Hair vd. 2017). Ayrıca, ölçeğin ayırım geçerliğini sağlayıp sağlamadığını sınamak için etkili yöntemlerden biri olan Fornell-Larcker Kriteri (Fornell & Larcker, 1981) esaslarına dayanarak AVE değerleri ile faktörler arası korelasyon katsayılarının kareleri karşılaştırılmıştır. Fornell ve Larcker (1981), her bir faktör için ortaya çıkan AVE değerinin faktörlerin korelasyon katsayılarının karesinden büyük olmasının ayırım geçerliğinin bir kanıtı olduğunu belirtmektedir.

DFA'da ele alınan son değerler, ölçeğin ortaya koyduğu faktör modelinin yapı uygunluğunu ölçmek üzerine olmuştur. Bunun için, normalleştirilmiş ki kare (cmin/df) ve uyum indeksine dair değerlere (RMSEA, GFI, NFI, CFI, IFI, RFI, TLI) bakılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, normalleştirilmiş ki kare değeri için en tutucu görüşler 2'nin altında olması gerektiği yönündedir (Tabachnick & Fidell 2007). RMSEA değerinin ise 0,05'ten küçük olmasının iyi uyum için son derece kuvvetli bir kanıt sunduğu belirtilmektedir (Schermelleh-Engel vd. 2003).

4. Bulgular

Analizler, KMO değerinin 0,903 olduğunu gösterirken Barlett küresellik testi ise anlamlı çıkmıştır (χ^2 1.167, $p < 0,001$). BZMÖ'nün güvenilirlik ölçümü için iç tutarlık katsayısına bakılmıştır. Nunnally (1967) 0,70'in üstündeki değerlerin iç tutarlık açısından kuvvetli bir kanıt olacağını belirtmektedir. Yapılan analizler, 32 ifadeli BZMÖ'nün Crombach's Alpha katsayısının 0,827 olduğunu göstermektedir. 32 ifadeli BZMÖ, boyut yapısı, toplam madde test korelasyonu değerleri ile basıklık, çarpıklık, ortalama ve standart sapmaya dair değerler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. BZMÖ'nün Toplam Madde Test Korelasyonu, Basıklık, Çarpıklık, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut	İfade	r	Skew.	Kurt.	Ort.	Std. Sanma
Entelektüel	1.Yeni şeyler keşfetmektir.	,812	-,713	-,008	3,64	1,098
	2.Bilgi birikimimi artırmaktır.	,810	-,627	-,055	3,61	1,082
	3.Yeni fikirler keşfetmektir.	,808	-,629	-,115	3,58	1,094
	4.Merakımı gidermektir.	,768	-,625	-,153	3,60	1,093
	5.Etrafımda olan bitenler hakkında bilgi edinmektir.	,787	-,626	-,007	3,56	1,080
	6.Yaratıcı olmaktır.	,810	-,648	,028	3,54	1,068
	7.Hayal gücümü kullanmaktır.	,782	-,622	-,006	3,57	1,053
	8.Kendimi tanımaktır.	,793	-,579	-,111	3,51	1,088
Yeterlik-Ustalık	9.Fiziki formumu geliştirmektir.	,478	-,797	,210	3,90	1,017
	10.Fiziksel formumu korumaktır.	,480	-,797	,370	3,85	1,002
	11.Fiziksel beceri ve kabiliyetler geliştirmektir.	,496	-,830	,319	3,83	1,050
	12.Fiziksel yeteneklerimi kullanmaktır.	,529	-,729	,065	3,82	1,046
	13.Kabiliyetlerimi sınamaktır.	,503	-,870	,530	3,86	1,008
	14.Herhangi bir şeyde ustalaşmaktan keyif almamdır.	,515	-,805	,374	3,80	1,033
	15.Neler becerebildiğimi görmektir.	,517	-,721	,144	3,82	1,006
Sosyal-Arkadaşlık	16.Diğer insanlarla vakit geçirmektir.	,434	-,052	,269	3,06	,854
	17.Diğer insanlarla arkadaş olmaktır.	,450	-,110	,266	3,01	,886
	18.Diğer insanlarla etkileşime girmektir.	,436	,001	,410	2,98	,862
	19.Yeni ve farklı insanlarla tanışmaktır.	,430	,024	,195	2,95	,873

Tablo 1'in devamı

<i>Sosyal-Statü</i>	20.Çevremden takdir göreceğimi düşünmemdir.	,391	,056	-,412	2,10	,685
	21.Diğer insanları etkilemektir.	,386	,119	-,358	2,05	,686
	22.Başkalarının saygısını kazanmaktır.	,360	,144	-,346	2,03	,687
	23.Duygularımı, düşüncelerimi ve fiziksel becerilerimi diğer insanlara göstermektir.	,338	,233	-,125	2,02	,685
<i>Uyarıcı-Çekme</i>	24.Fiziksel olarak rahatlamaktır.	,330	-,935	-,161	4,59	,551
	25.Stres ve gerginliğimi atmaktır.	,325	-,765	-,395	4,52	,583
	26.Zihinsel olarak rahatlamaktır.	,311	-,856	,329	4,51	,583
	27.Dinlenmektir.	,377	-,894	-,189	4,55	,581
<i>Uyarıcı-İtme</i>	28.Günlük yaşamımdaki koşuşturma ve hengâmeden uzaklaşmaktır.	,344	-,934	,049	4,61	,547
	29.Bazen yalnız kalmayı sevmemdir.	,328	-,573	-,357	4,33	,662
	30.Sakin bir ortamda bulunmaktır.	,369	-,544	-,149	4,28	,672
	31.Kalabalık yerlerden kaçınmaktır.	,335	-,594	,141	4,27	,674
	32.Zamanımı yavaş ve sakin geçirmektir.	,361	-,481	-,378	4,30	,657

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'de yansıtıldığı üzere, düzeltilmiş toplam madde test korelasyonu puanlarının (r) 0,31 ile ,81 arasında değiştiği gözlemlenmektedir. Nurosis (1994), 0,30'un altındaki değerlere sahip ifadelerin çalışmadan çıkarılması gerektiğini belirtirken bu değer üzerindeki ifadelerin yapı için uygun olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla 32 ifadeli yapıda herhangi bir elemeye gitmeye gerek olmadığı görülmektedir. Tablo 1'de gözlenebileceği üzere, normal dağılım ölçütlerinden olan basıklık ve çarpıklıkla ilgili değerler -0,935 ile 0,530 arasında sıralanmaktadır. Alanyazında, basıklık (kurtosis) değerlerinin eksi-artı yedi (7), çarpıklık (skewness) değerlerinin ise eksi-artı iki (2) arasında olması, normal dağılımın güçlü bir kanıtı olarak gösterilmektedir (Bryne 2016). Bu bağlamda, verilerin DFA öncesi normallik varsayımını karşıladığı belirtilmelidir.

Yukarıda bahsi geçen ön testler, veri setinin DFA için uygun olduğunu göstermiştir. Kırova ve Yılmaz'ın (2022) Türk kültür ve dilinde geçerlik ve güvenilirliğini kanıtladığı 32 ifade ve altı boyutlu BZMÖ'nün rekreatyonel balıkçıların motivasyonu için de geçerli ve güvenilir bir yapıda olup olmadığını doğrulamak için uygulanan DFA'ya dair analiz sonuçları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. BZMÖ'nün DFA Uygulaması Sonuçları

<i>Faktör</i>	<i>Fak.Ort.</i>	<i>İfade</i>	<i>Std. Yük.</i>	<i>T değeri</i>	<i>Std. Sap.</i>	r^2	<i>CR</i>	<i>AVE</i>
<i>Entelektüel</i>	3,58	5	,947	33,57	,030	,642	,984	,872
		2	,939	33,55	,030			
		3	,938	33,51	,030			
		8	,939	33,66	,030			
		6	,937	33,23	,029			
		7	,937	33,26	,029			
		4	,918	30,59	,032			
		1	,900	26,98	,036			
<i>Yeterlik-Üstünlük</i>	3,84	12	,957	39,21	,024	,254	,980	,891
		15	,958	39,10	,025			
		13	,944	36,37	,026			
		10	,940	35,50	,026			
		11	,951	37,70	,026			
		14	,938	34,95	,028			
		9	,949	37,04	,026			

Tablo 2'nin devamı

Uyarıcı-Çekme	4,55	24	,875	18,92	,050	,122	,947	,763
		28	,847	18,87	,051			
		26	,835	18,39	,055			
		25	,827	18,08	,055			
		27	,807	17,34	,056			
Sosyal-Arkadaşlık	3,00	19	,877	11,90	,082	,184	,966	,865
		18	,911	12,25	,084			
		16	,961	7,39	,145			
		17	,915	8,69	,122			
Uyarıcı-İtme	4,29	29	,916	24,60	,041	,129	,969	,856
		31	,901	24,69	,041			
		30	,908	25,16	,040			
		32	,887	23,69	,041			
Sosyal-Statü	2,05	22	,901	23,37	,043	,129	,952	,831
		21	,901	23,29	,043			
		23	,890	22,69	,043			
		20	,861	21,09	,045			

Ki-kare ve uyum indeksi değerleri: Ki-kare=1,13 ($X^2=496,886/df=437$), GFI=0,90 NFI=0,95, CFI=0,99 RMSEA=0,022, IFI=0,99,

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Analizler, standardize edilmiş yük değerlerinin 0,807 ile 0,961 arasında değiştiğini, t-değerlerinin tamamının ise 1,96 değerinin üzerinde sıralandığını ortaya koymuştur. Bu değerler, BZMÖ'nün geçerlik ve güvenilirliği için kuvvetli kanıtlar olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca, geçerlik ve güvenilirlik konusunda çok daha tutucu olan ve dolayısıyla daha sağlam sonuçlar verdiği kabul edilen "açıklanan ortalama varyans (AVE)" ve "bileşik güvenilirlik (CR)" değerleri incelendiğinde, alanyazında önerilen sınırların üzerinde sonuçlarla karşılaşılmıştır. Tablo 2'de izlenebileceği gibi, bileşik güvenilirlik değerlerinin 0,94'ün üzerinde sıralandığı ve en düşük AVE değerinin 0,76 olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, CR ve AVE değerlerinin bir arada ele alınarak değerlendirilmesinde, tüm CR değerlerinin AVE değerlerinden yüksek olması yakınsak geçerlik için kuvvetli bir kanıt olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğinin ayırım geçerliğini (ıraksak geçerlik) sınamak için AVE ve faktörler arası korelasyon katsayılarının karesinin (r^2) bir arada değerlendirilmesinde ise, tüm AVE değerlerinin r^2 değerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ayırım geçerliği için önemli bir kanıt olarak yorumlanmaktadır.

BZMÖ'nün rekreatyonel balıkçılara uygulanmasında DFA'da incelenen ve Tablo 2'de gösterilen diğer test değerleri ise, normalleştirilmiş ki kare ve uyum indeksine dair değerlerdir. Bu değerler, ölçeğin ortaya çıkan altı boyutlu haliyle yapısal olarak uyumlu olup olmadığını göstermek açısından son derece önemlidir. BZMÖ'nün ölçümlerinden elde edilen normalleştirilmiş ki kare değeri 1,13 ($X^2=496,886/df=437$) olarak bulunmuştur. Alan araştırmacılarının en çok güvendiği uyum endekslerinden biri olan RMSEA değerinin ise 0,022 ile iyi uyumu işaret ettiği belirtilmelidir. Analizlerde incelenen ve genellikle birbirini destekleyen ya da çalışmanın örneklem büyüklüğüne göre farklı sonuçlar verebildiği için bir arada ele alınan diğer tüm uyum indeksi değerlerinin de (GFI, NFI, CFI, IFI, RFI, TLI) önerilen alt sınırları aştığı görülmektedir. Tüm bu sonuçlar, Kırova ve Yılmaz'ın (2022) ulusal alanyazına kazandırdığı BZMÖ'nün, 32 ifade ve altı boyutlu yapısının, bir ciddi boş zaman etkinliği olan rekreatyonel balıkçıların motivasyonunu ölçmek için uygun bir yapı olduğunu doğrulamıştır.

Tablo 2'ye yansıtılan ve burada değerlendirilecek son veriler, rekreatyonel balıkçıların hangi motivasyonlarla hareket ettiği konusunda fikir veren, BZMÖ'nün altı boyutuna dair ortalamalardır. Sonuçlar, rekreatyonel balıkçıların etkinliğe katılımda en belirgin motivasyonunun, 4,55 gibi yüksek bir ortalama ile, dinlenme ve rahatlama gibi güdülerini barındıran çekme faktörleriyle şekillendiğini göstermektedir. Bunu, rutin ortamdan ve stresten kaçış güdüsüyle tetiklenen itme faktörü izlemiştir (4,29).

Katılımcıların, mücadele, beceri geliştirme, rekabet etme gibi güdülerle hareket ettiğini ifade eden yeterlik-üstünlük faktöründeki ortalamalar ise 3,84 ile üçüncü sıradadır. Çalışmada ilgi çeken sonuçlardan biriye entelektüel boyutuyla ilgili sonuçlardır. Öğrenme, keşfetme ve yaratıcılık gibi tetikleyicilerin belirleyici olduğu entelektüel boyutunun hiç de düşük olmayan bir ortalamaya sahip olduğu (3,58) görülmektedir. Katılımcıların yeni arkadaşlar edinmek ve sosyalleşmek gibi güdülerle balık tutmaya yönelmesini ifade eden sosyal-arkadaşlık güdüsünün de 3,00 gibi nispeten yüksek bir ortalamayla seyrettiğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Katılımcıların en düşük ortalamayla seyreden güdüsü ise, diğerlerinin takdirini kazanmak ve diğer insanları etkilemek gibi dürtülerle ortaya çıkan ve 2,05 ortalamayla sonuçlanan sosyal-statü olmuştur.

5. Tartışma ve Sonuç

İzmir ilindeki rekreatyonel balıkçıların balık tutmaya ilişkin motivasyonlarını belirlemek ve Kırova ve Yılmaz (2022) tarafından Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlaması yapılan Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin (Beard & Ragheb, 1983) bir ciddi boş zaman faaliyeti olan balık tutma motivasyonunu ölçmede de geçerli ve güvenilir bir araç olup olmadığını test etmek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen ve alanyazınla karşılaştırarak tartışılması gereken ilk sonuçlar, balıkçıların motivasyonlarıyla ilişkilidir.

Rekreatyonel balıkçılığa ilişkin motivasyonları belirlemek üzerine gerçekleştirilen pek çok çalışmada, dinlenme ve rahatlama ile kaçış güdüsünün hâkim olduğu ve yaşadığı ortamdaki uzaklaşmayı içeren faktörlerin son derece önemli güdüler olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Holland & Ditton 1992; Frijlink & Lyle 2010; McIlgorm vd. 2016). Bununla ilgili dikkat çeken hususlardan biri; ilgili çalışmaların birbirinden farklı bölge, profil ve balık tutma yöntemlerini içeren bir örneklem çeşitliliğine sahip olduğudur. Ayrıca, ilgili çalışmalar birbirinden farklı yöntemlerle gerçekleştirilmesine karşın benzer sonuçların gözlemlendiği belirtilmelidir. Dolayısıyla, alanyazının genel bir değerlendirmesi yapıldığında, rekreatyonel balıkçıların faaliyete katılımı ile ilgili en önemli güdülerinden birinin itme ve çekme faktörleriyle şekillenen rahatlama ve kaçış güdüsü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Alanda gerçekleştirilen çalışmalarda öne çıkan faktörlerden biri de beceri geliştirme ve diğerleriyle girilen mücadele ile ortaya çıkan rekabet ve başarı gibi güdüler olmuştur (Pawson vd. 2008; Beardmore vd. 2011). Balık tutma eyleminin kendisiyle ilişkilendirilen bu güdüler boş zaman motivasyonu alanında da doğa yürüyüşçüleri (Huang vd. 2014), turistik faaliyetlere katılanlar (Ryan & Glendon 1998; Mohsin & Ryan 2007) ve spor faaliyetlerine katılanlar (Beggs vd. 2004) gibi pek çok etkinlik motivasyonunda tespit edilmiştir. Bu çalışmada da “yeterlik-üstünlük boyutuyla temsil edilen”, rekreatyonel balıkçıların beceri, rekabet ve başarı güdüsüyle ilişkili motivasyonlarla hareket ettiğini gösteren ve uluslararası alanyazınla uyuşan sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmada özellikle dikkat çeken ve burada tartışılacak sonuçlardan biri; rekreatyonel balıkçıların önemli bir kısmının, faaliyete katılımı ile öğrenme, keşfetme ve yaratıcılık gibi değişkenlerin ön plana çıktığı entelektüel güdüyle hareket etmesidir. Yapısı gereği durağan bir etkinlik olarak değerlendirilebilecek kıyıda olta ile balık tutma faaliyetinde bu tür güdülerin önemli bir belirleyici olması tartışmaya değerdir. İlgili güdüye ilişkin alanyazın incelendiğinde; içinde seyahati ve gezip görmeyi barındıran (Kırova 2022), spor turizmi gibi etkinlikleri içeren (Faulks vd. 2008; Yusof & Shah 2008) ve sportif rekabetin öne çıktığı (Beggs vd. 2004) daha hareketli boş zaman etkinliklerine rastlanmaktadır. Entelektüel güdü özelinde, yukarıdaki örneklerle neredeyse aynı sonuçların ortaya çıkması, olta balıkçılığının zannedilenden daha karmaşık bir doğası olabileceğini akla getirmektedir. Alanda gerçekleştirilen çalışmalarda ise, ilgili güdüden bahseden yalnızca iki araştırmaya rastlanmıştır. Turunen (2019), balık tutma ile ilişkilendirilen gelişim isteği ve edinilen bilgileri başkalarıyla paylaşma arzusunun bahsederken McIlgorm ve arkadaşları (2016) ise, ilgili güdüyü ustalık-beceri geliştirme faktörünün altında değerlendirmiştir.

Çalışmada öne çıkan bir diğer boyut, diğer insanlarla arkadaş olmak ve yeni insanlarla tanışmak gibi itkilerle tezahür eden sosyal-arkadaşlık güdüsüdür. Alanyazın incelendiğinde, ilgili sonucu destekleyen

çalışmalara rastlamak mümkündür. Örneğin Ormsby (2004), gerçekleştirdiği çalışmada sosyal faydaların birincil memnuniyet ögesi olduğunu belirlerken Frijlink ve Lyle (2010) ise, aile ve arkadaşlarla vakit geçirmeyi ikinci önemli güdü olarak bulmuştur. Diğer taraftan, Türkiye’de rekreatif balıkçılığın daha çok erkek egemen bir yapı sergilediği ve balıkçılık etkinlikleri nesilden nesile aktırılan bir gelenek olarak değerlendirilip aile içinde önemli bir sosyalleşme aracı olarak kullanıldığı belirtilmektedir (Gökgöz & Demirtaş, 2019). Bu bağlamda, ilgili güdünün balıkçılar için önemli bir tetikleyici olduğu bu çalışmanın sonuçlarıyla da desteklenmiştir.

Çalışmada ölçülen son boyut olan sosyal-statü güdüsünün ise önemli bir ağırlığının olmadığı ve dolayısıyla rekreatif balıkçıların temel güdülerinden biri olarak gösterilemeyeceği düşünülmektedir. Rekreatif balıkçılarla ilgili alanyazın incelendiğinde de ilgili güdüye dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Rekreatif balıkçıların motivasyonuna ilişkin elde edilen ve yukarıda alanyazın ele alınarak tartışması yapılan bulgulara ilişkin öne çıkan bazı sonuçlara değinmek yerinde olacaktır.

Katılımcıların motivasyonel faktörlere yönelik sonuçları incelendiğinde, en yüksek ortalamanın dinlenme ve rahatlama gibi güdülerini içeren "Uyaran-Çekme" faktörüne ait olduğu (4,55) görülmüştür. Bunu, stres ve gündelik hayattan uzaklaşma isteğiyle ilişkili olan "Uyaran-İtme" faktörü (4,29) takip etmektedir. Rekreatif balıkçıların güdülerinde baskın şekilde ortaya çıkan bu iki boyut, balık tutanların hayatın rutininden, stresten ve yaşamın hengesinden uzaklaşma isteğinin ilgili etkinliğe katılımın temel belirleyicilerinden olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilmelidir. Bu sonuçlar, "başkalarının ne düşünebileceğini dikkate almadan, yalnızca kişisel, bireye yönelik kaçışı amaçlayan "saf" boş zaman uğraşlarının çok nadir olduğu ve bunlardan birinin de rekreatif balıkçılık olduğu" tespitini yapan Toth ve Brown’nın (1997) görüşleriyle de örtüşmektedir.

"Yeterlik-Üstünlük" faktörü ise 3,84 ortalama ile rekreatif balıkçıların beceri geliştirme ve rekabet etme motivasyonunu göstermiştir. Bu sonuç, nispeten statik bir görüntü çizen balık tutma etkinliğinin zannedildiği kadar durağan olmadığını ve beceri geliştirerek rekabet güdüsünü tetikleyen özellikler içerdiğini bir kez daha kanıtlamıştır.

"Entelektüel" motivasyon boyutunun 3,58 gibi orta-yüksek bir ortalama sahip olması, balıkçıların bilgi edinme ve keşif güdüsüyle hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgunun, bu çalışmada elde edilen en çarpıcı sonuç olduğu düşünülmektedir. Bunun temel sebeplerinden biri, ulusal alanyazında bugüne kadar henüz böyle bir tespitten bahsedilmemiş olmasıdır. Ayrıca, uluslararası alanyazında entelektüel faktörün temel bir boyut olarak ele alındığı ilk çalışma olmasıyla da önem arz etmektedir.

Rekreatif balıkçıların motivasyonlarına ilişkin ele alınacak son değişkenler, sosyalleşme-arkadaşlık kurma motivasyonu ile statü motivasyonudur. Bulgular sosyalleşme ve arkadaşlık kurma motivasyonunun 3,00 ortalama ile kayda değer bir faktör olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Ancak, statü edinme ve diğer insanları etkileme gibi motivasyonların düşük ortalama sahip olduğu (2,05) belirtilmelidir.

Bu bulgular, rekreatif balıkçıların boş zaman aktivitelerine katılım motivasyonlarının daha çok bireysel faydalara odaklandığını ve dinlenme, stres atma ve kişisel gelişim gibi öznel güdülerle öne çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte, sosyal etkileşim ve statü kazanma gibi daha çok dış motivasyon faktörleri olarak görülen güdülerin nispeten daha düşük seviyelerde tetikleyici rolü üstlendiği anlaşılmaktadır.

Bu kısımda ele alınacak ve tartışılması gereken bir diğer konu, BZMÖ’nün geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin sonuçlardır. Araştırma bulguları, KMO testinin 0,903 gibi yüksek bir değerle örneklem uygunluğunu teyit ettiğini ve Barlett küresellik testinin anlamlı sonuç verdiğini göstermiştir. Ayrıca, ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısının 0,827 olması, ölçeğin iç tutarlılığının yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Faktör analizi sonuçları, BZMÖ’nün altı faktör yapısının rekreatif balıkçılar üzerinde de geçerli olduğunu göstermiştir. DFA sonuçları, ölçeğin altı faktörü arasında anlamlı bir yapısal

uyum olduğunu ortaya koymuş ve RMSEA (0,022), GFI (0,90), CFI (0,99) gibi uyum indeksleri önerilen sınırların üzerinde bulunmuştur.

BZMÖ'nün (Beard & Ragheb 1983) orijinal yapısı incelendiğinde, boş zaman motivasyonunun dört boyutlu bir yapıyla ölçüldüğü ("entelektüel", "yeterlik-ustalık", "sosyal" ve "uyaran-kaçınma") ancak yazarların en az sayıda boyutla geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirme amacına istinaden sosyal arkadaşlık boyutu ile sosyal statü boyutunu bir araya getirerek tek boyut olarak değerlendirdiği, ayrıca, rahatlama ve kaçış güdülerini de tek bir boyut olarak ele aldığı bilinmektedir. Diğer taraftan, BZMÖ kullanılarak farklı kültür ve etkinlikler üzerinden gerçekleştirilen çok sayıda çalışmada farklı madde sayısı ve boyut yapısıyla pek çok uyarlamanın geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaştığı görülmektedir (Loundsbury & Franz 1990; Ryan & Glendon 1998; Kleiven 2005; Mohsin & Ryan 2007; Sharma vd. 2014). Kırova ve Yılmaz'ın (2022) gerçekleştirdiği çalışmada, ölçeğin Türk dilinde ve kültüründe de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanıtlanırken ortaya konan bulgular; ölçeğin orijinal yapıdan farklı olarak Türk kültür ve dilinde altı faktörlü bir yapıyla (Entelektüel, Yeterlik-Ustalık, Sosyal-Arkağalık, Sosyal-Statü, Uyarın-Çekme, Uyarın-İtme) çalıştığını göstermiştir.

BZMÖ'nün Türk dili ve kültürüne uyarlanması üzerine gerçekleştirilen ilk çalışma incelendiğinde, katılımcıların Türkiye'deki rekreasyon ve turizm alanında çalışan akademisyenlerden oluştuğu ve turistik motivasyonlar üzerine ölçümler yapıldığı görülmektedir (Kırova & Yılmaz 2022). Türkçeye uyarlanmış ölçeğin ikinci uygulamasında ise hemşire, mühendis ve öğrenci işlerinde çalışan geniş bir kitleyle gerçekleştirilen çalışmada yine turistik tercihlere yönelik motivasyonlar ölçülmüştür (Kırova 2022). Her iki çalışmada da kuvvetli istatistiki sonuçlar elde edilmiş ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmıştır. Ancak, her iki çalışma da turistik motivasyonlar üzerinden uygulanmış ve başka bir boş zaman etkinliği üzerinde ölçeğin çalışıp çalışmadığı test edilmemiştir. Bu çalışmada ise, hem son derece niş bir etkinlik olan hem de bir ciddi boş zaman faaliyeti olarak nitelenen rekreasyonel balıkçıların motivasyonunun ölçülmesi ve oldukça kuvvetli istatistiksel çıktılarla geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesi, ölçeğin pek çok farklı boş zaman etkinliğinin ölçümünde kullanılabilecek güvenilir bir araç olarak ulusal alanyazına kazandırılabilceğini düşündürmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın, rekreasyonel balıkçıların motivasyonunu belirlemek üzerine gerçekleştirilen çalışmalar içinde BZMÖ'nün kullanıldığı ilk çalışma özelliğini taşımak açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu noktaya kadar rekreasyonel balıkçıların motivasyonuna ve BZMÖ'nün ulusal literatürde etkinlik bazlı geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular alanyazınla karşılaştırılarak tartışılmış ve ulaşılan sonuçlar aktarılmıştır. Bu noktada, ilgili sonuçlara yönelik yararlı çıktı ve önerilerin ortaya konması ve çalışmaya yönelik bazı sınırlılıkların belirtilmesi yerinde olacaktır.

Çalışmada ortaya çıkan en dikkat çeken sonuçlardan biri, ulusal literatürde ilk kez tespit edilen ve uluslararası literatürde de net bir belirlenmesi oluşmamış olan "rekreasyonel balıkçıların entelektüel güdüyle hareket ettiği" tespittir. Entelektüel güdü olarak adlandırılan ve öğrenme ve keşfetme ihtiyacıyla seyreden bu güdülerin balığın nasıl tutulacağıyla mı, balık türleriyle mi, deniz ve kıyı hayatıyla mı yoksa akla gelmeyen bambaşka bir değişkenle mi ilişkili olduğu cevaplanmaya muhtaç bir sorudur. Entelektüel güdüyle ilgili bu çalışmada elde edilen sonuçlar, rekreasyonel balıkçıların öğrenme ve keşfetme isteğinin daha fazla araştırılması gerektiğini işaret etmektedir. Bu sebeple, rekreasyonel balıkçıların yapılacak bir nitel çalışma ile ilgili güdüye ilişkin daha derinlikli bilgi edinmek yerinde olacaktır.

Rekreasyonel balıkçılık bağlamında, motivasyonun temel bileşenleri arasında kaçış, beceri geliştirme ve sosyalleşme gibi güdüler de öne çıkmaktadır. Araştırmalar, balıkçıların yalnızca bir hobi olarak değil, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan bir aktivite olarak balıkçılığı benimsediklerini göstermektedir. Bununla birlikte, bireylerin motivasyonları bölgesel, kültürel ve demografik faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Bu durum, gelecekte yapılacak çalışmalarda daha detaylı incelemeler ve kültürel farklılıkları göz önünde bulunduran yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, rekreasyonel balıkçılıkla ilgili gelecekteki araştırmaların daha geniş örneklemeler üzerinden yürütülmesi

ve bireylerin boş zaman motivasyonlarına yönelik derinlemesine analizler yapılması önem arz etmektedir. Diğer taraftan, motivasyonel faktörlerin bireysel refah üzerindeki etkilerinin daha fazla araştırılması hem akademik hem de uygulamalı çalışmalar için değerli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda, rekreatyonel balıkçılığa yönelik politika ve yönetim stratejileri oluşturulurken, bireylerin motivasyonlarını daha iyi anlamaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi yerinde olacaktır.

Bu çalışmada gerçekleştirilen tüm analizler, BZMÖ'nün son derece niş bir etkinlik olan rekreatyonel balıkçıların motivasyonunu ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu kanıtlamıştır. Bu bağlamda, alan araştırmacılarının gelecek çalışmalar için farklı boş zaman etkinliklerine yönelik motivasyonları belirlemede ilgili ölçeği sınaması ve olası olumlu sonuçlar ile ulusal alanyazına sağlam ve kullanışlı bir ölçek kazandırılması alana katkı açısından önemli bir adım olacaktır.

Bu araştırma, yalnızca İzmir ilindeki belli başlı balık tutma sahalarındaki katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, çalışma evrenini temsil etme yeteneğine yönelik eleştirilere açıktır. Bu açıdan, farklı örneklerle ve farklı bölgelerde tekrar testleri önem arz etmektedir. Son olarak; BZMÖ'nün altı boyutlu yapısının rekreatyonel balıkçıların motivasyonunu ölçmede gizil durumda olan başka önemli motivasyon öğelerini ortaya çıkarmada yetersiz kalıyor olma ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu çalışma herhangi bir tez veya bildiriden üretilmemiştir. Çalışmada kullanılan veri seti, çalışmanın konusu ve içeriği tamamen özgündür. Çalışmada kullanılan ölçek, bu çalışmanın yazarı tarafından Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlanmış ve geçerlik güvenirliği kanıtlanmış bir ölçme aracıdır.

Destek Bilgi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynî ya da nakdî bir yardım/destek alınmamıştır.

Etik Onayı: Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences Dergisinin** hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Makalede, veri toplama aşaması için gerekli etik kurulu belgesi Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 08.10.2024-E.871110 tarih ve sayısıyla düzenlenmiştir.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma, tek yazarın katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları; 1. Yazar = %100

Kaynaklar

- Ardahan, F. & Turgut, T. (2013). Motivational Factors for Recreational Fishing, the Profile and Life Satisfaction Level of Recreational Fishers and Nonparticipants of Fishing in Turkey. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 15(1), 58-72.
- Arlinghaus, R., Cooke, S. J., Lyman, J., Policansky, D., Schwab, A., Suski, C.,... & Thorstad, E. B. (2007). Understanding the Complexity of Catch-and-Release in Recreational Fishing: An Integrative Synthesis of Global Knowledge from Historical, Ethical, Social, and Biological Perspectives. *Reviews in Fisheries Science*, 15(1), 75-167.
- Bacon, D. R., Sauer, P. L. & Young, M. (1995). Composite Reliability in Structural Equations Modeling. *Educational and Psychological Measurement*, 55(3), 394-406.
- Beard, J. G. & Ragheb, M. G. (1983). Measuring Leisure Motivation. *Journal of Leisure Research*, 15(3), 219-228.

- Kırova, S. (2025). Rekreatyonel Balıkçıların Motivasyonunun Belirlenmesi: Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (2): 502-519
- Beardmore, B., Haider, W., Hunt, L. M. & Arlinghaus, R. (2011). The Importance of Trip Context for Determining Primary Angler Motivations: Are more Specialized Anglers more Catch-Oriented than Previously Believed?. *North American Journal of Fisheries Management*, 31(5), 861-879.
- Beggs, B. A. & Elkins, D. J. (2010). The Influence of Leisure Motivation on Leisure Satisfaction. LARNet: Journal of Applied Leisure and Recreation Research. 10 Ekim 2024 tarihinde, larnet.org/2010-02.html adresinden erişildi.
- Beggs, B. A., Kleparski, T., Elkins, D. J. & Hurd, A. (2014). Leisure Motivation of Older Adults in Relation to Other Adult Life Stages. *Activities, Adaptation & Aging*, 38(3), 175-187.
- Beggs, B. A., Stitt, J. E. & Elkins, D. J. (2004). Leisure Motivation of Participants and Nonparticipants in Campus Recreational Sports Programs. *Recreational Sports Journal*, 28(1), 65-77.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural Equation Modeling with Mplus: Basic Concepts, Applications, and Programming*. New York: Routledge.
- Chen, M. & Pang, X. (2012). Leisure Motivation: An Integrative Review. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(7), 1075-1081.
- Crandall, R. (1980). Motivations for Leisure. *Journal of Leisure Research*, 12(1), 45-54.
- Cifci, I., Atsız, O., Kahraman, O. C. & Istanbulu Dincer, F. (2021). Recreational Fishers' Motivations at Wetland Destinations: The Push and Pull Theory Approach. *Leisure Sciences*, 46(5), 595-617.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Springer.
- Donald, M. N. & Havighurst, R. J. (1959). The Meanings of Leisure. *Social Forces*, 37(4), 355-360.
- Faulks, P., Ritchie, B. & Dodd, J. (2008). Bicycle Tourism as an Opportunity for Re-Creation and Restoration? Investigating the Motivations of Bike Ride Participants. New Zealand Tourism & Hospitality Research Conference, 3-5 Aralık 2008, Yeni Zelanda, s. 1-27.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Frijlink, S. D. & Lyle, J. M. (2010). *An Evaluation of Motivations, Attitudes and Awareness of Tasmanian Recreational Fishers*. Tasmania: Tasmanian Aquaculture and Fisheries Institute Press.
- Gökgöz, Ç., & Demirtaş, H. (2019). Türkiye’de Rekreatyonel Balıkçılığın Toplumsal Boyutları. *Sosyoloji Dergisi*, 32(2), 87-105.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010) *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: Pearson Educational International.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M. & Sarstedt, M. (2017). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. California: Sage.
- Hemmi, J. (1995). *Environmental and Nature Tourism*. Virolahti: Leisure Consultants Ltd..
- Holland, S. M. & Ditton, R. B. (1992). Fishing Trip Satisfaction: A Typology of Anglers. *North American Journal of Fisheries Management*, 12(1), 28-33.
- Huang, C. E., Tsai, C. Y. & Lee, S. C. (2014). A Study of the Influence of College Students' Exercise and Leisure Motivations on the Leisure Benefits-Using Leisure Involvement as a Moderator. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(8), 2427-2431.
- Hudgins, M. D. (1984). Structure of the Angling Experience. *Transactions of the American Fisheries Society* 113(6), 350-359.
- Hunt, L. M., Sutton, S. & Arlinghaus, R. (2013). Illustrating the Critical Role of Human Dimensions Research for Understanding and Managing Recreational Fisheries within a Social-Ecological System Framework. *Fisheries Management and Ecology*, 20(2-3), 111-124.
- Kırova, S. (2022). *İş Yaşamı ile Boş Zaman ve Tatil Tercihleri İlişkisi* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi Veri Tabanından Erişildi. Erişim Adresi (14.09.2024): <https://avesis.deu.edu.tr/yonetilen-tez/0c027910-1813-479d-b0b0-262210d0e60e/is-yasami-ile-bos-zaman-ve-tatil-tercihleri-iliskisi>

- Kirova, S. (2025). Rekreatyonel Balıkçıların Motivasyonunun Belirlenmesi: Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (2): 502-519
- Kirova, S. & Yılmaz, B. S. (2022). Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Turistik Tercihler Üzerinden Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 5(2), 107-123.
- Kleiven, J. (2005). Measuring Leisure and Travel Motives in Norway: Replicating and Supplementing the Leisure Motivation Scales. *Tourism Analysis*, 10(2), 109-122.
- Lloyd, C., King, R., McCarthy, M. & Scanlan, M. (2007). The Association between Leisure Motivation and Recovery: A Pilot Study. *Australian Occupational Therapy Journal*, 54(1), 33-41.
- London, M., Crandall, R. & Fitzgibbons, D. (1977). The Psychological Structure of Leisure: Activities, Needs, People. *Journal of Leisure Research*, 9(4), 252-263.
- Lounsbury, J. W. & Franz, C. P. (1990). Vacation Discrepancy: A Leisure Motivation Approach. *Psychological Reports*, 66(2), 699-702.
- Lyach, R. & Cech, M. (2018). A New Trend in Central European Recreational Fishing: More Fishing Visits but Lower Yield and Catch. *Fisheries Research*, 201, 131-137.
- Maslow, A. H. (1981). *Motivation and Personality*. Delhi: Prabhat Prakashan.
- McDougall, W. (1932). *The Energies of Men: A Study of the Fundamentals of Dynamic Psychology*. London: Methuen.
- McIlgorm, A., Voyer, M. A., Magee, C., Pepperell, J., O'toole, E. & Li, O. (2016). Improving Our Understanding of the Motivations and Attitudes of Recreational Fishers in NSW. New South Wales Department of Primary Industry Recreational Fishing Trusts. <https://documents.uow.edu.au/content/groups/public/@web/@law/@anchors/documents/doc/uow224967.pdf>. Adresinden erişildi.
- Mohsin, A. & Ryan, C. (2007). Exploring Attitudes of Indian Students Toward Holidaying in New Zealand Using the Leisure Motivation Scale. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 12(1), 1-18.
- Morgan, M. (2006). The Social Hierarchy of Fishing: Myth or Reality?. *Human Dimensions of Wildlife*, 11(5), 317-327.
- Murray, C. & Nakajima, I. (1999). The Leisure Motivation of Japanese Managers: A Research Note on Scale Development. *Leisure Studies*, 18(1), 57-65.
- Murray, H.A. (1938). *Explorations in Personality*. New York: Oxford University Press.
- National Academy of Sciences. (1969). *A Program for Outdoor Recreation Research*. Washington, DC: National Academy of Sciences.
- Neulinger, J. (1981). *The Psychology of Leisure: Research Approaches to the Study of Leisure*. Thomas.
- Nunnally, J.C. (1967). *Psychometric Theory*. New York: McGraw Hill.
- Nurosis, M. (1994). *Statistical Data Analysis*. Chicago: SPSS Inc.
- Ormsby, J. (2004). *A Review of the Social, Motivational and Experiential Characteristics of Recreational Anglers from Queensland and the Great Barrier Reef Region*. Townsville: Great Barrier Reef Marine Park Authority Publication.
- Pawson, M. G., Glenn, H. & Padda, G. (2008). The Definition of Marine Recreational Fishing in Europe. *Marine Policy*, 32(3), 339-350.
- Pelletier, L. G., Vallerand, R. J., Brière, N. M. & Blais, M. R. (1989). Construction et Validation de l'Échelle de Motivation Vis-À-Vis les Loisirs (EML). Communication présentée au congrès annuel de la SQRP, 28 Mayıs, Ottawa, s. 146.
- Policansky, D. (2002). Catch-and-Release Recreational Fishing, a Historical Perspective. T. J. Pitcher & C. E. Hollingworth (Ed.), "in" *Recreational Fisheries: Ecological, Economic and Social Evaluation* (pp. 74-94). Oxford: Blackwell Science.
- Ryan, C. & Glendon, I. (1998). Application of Leisure Motivation Scale to Tourism. *Annals of Tourism Research*, 25(1), 169-184.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. & Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.

- Kirova, S. (2025). Rekreatyonel Balıkçıların Motivasyonunun Belirlenmesi: Boş Zaman Motivasyon Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 8 (2): 502-519
- Sharma, S., Abraham, A. & Masih, P. (2014). Leisure Motivation amongst Tourists. *Indian Journal of Positive Psychology*, 5(4), 481-493.
- Starzyk, K. B., Reddon, J. R. & Friel, J. P. (2000). Need Structure, Leisure Motivation, and Psychosocial Adjustment among Young Offenders and High School Students. *Journal of Offender Rehabilitation*, 31(1-2), 163-174.
- Stebbins, R. A., & Sachsman, D. B. (2017). *Serious Leisure: A Perspective for Our Time*. Routledge.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson Education.
- Tarım Tv (2014). Türkiye'de 2 milyon olta balıkçısı var. Erişilen Adres (18.08.2024): <https://www.tarimtv.gov.tr/tr/video-detay/trkiyede-2-milyon-olta-ba-3894>.
- Tinsley, H.E.A. & Kass, R.A. (1978). Leisure Activities and Need Satisfaction: A Replication and Extension. *Journal of Leisure Research*, 10, 191-202.
- Toth, J. F. Jr. & Brown, R. B. (1997). Racial and Gender Meanings of Why People Participate in Recreational Fishing. *Leisure Sciences*, 19, 129-146.
- Turunen, L. (2019). *Fishing as a Tourist Experience Case: Finnish Recreational Fishermen* (Yüksek lisans tezi). University of Eastern Finland, Kuopio. UEF eRepo Veri Tabanından erişildi. Erişim Adresi (10.10.2024): <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/4c380622-9437-4250-80e3-fb178ce08e78/content>
- Tweedley, J. R., Obregón, C., Beukes, S. J., Loneragan, N. R. & Hughes, M. (2023). Differences in Recreational Fishers' Motivations for Utilising Two Estuarine Fisheries. *Fishes*, 8(6), 292.
- Weissinger, E. & Bandalos, D. L. (1995). Development, Reliability and Validity of a Scale to Measure Intrinsic Motivation in Leisure. *Journal of Leisure Research*, 27(4), 379-400.
- Yusof, A. & Shah, P. M. (2008). Application of Leisure Motivation Scale to Sport Tourism. *International Journal of the Humanities*, 6(1), 105-114.